

Speech op PSO dag 29 juni 2010 Utrecht, Hoog Brabant.  
Ervaringen met Aangepast Lezen in het netwerk van openbare bibliotheken

*Dames en heren,*

Mijn verhaal zit als volgt in elkaar: ik wil graag eerst ingaan op het netwerkmodel dat er vanaf 2007 voor aangepast lezen gehanteerd wordt en de ervaringen ermee tot nu toe. Daarna, in het kort, ga ik in op de nieuwe SIOB-plannen op dit gebied en vervolgens wil ik enige gedachten/suggesties meegeven voor de discussie over hoe deze programma's te borgen.

*inleiding*

Het ministerie van OCW geeft middelen voor het uitvoeren van de stelseltaak *Voorziening Leesgehandicapten* aan het SIOB vanuit een bepaalde beleidsvisie. Men hecht o.a. aan de uitrol van de dienstverlening voor deze doelgroep naar de openbare bibliotheken. Van deze ontvangen middelen moeten een aantal dingen geregeld worden:

1. de reguliere landelijke productie en distributie naar het huis van de klant. Met productie wordt bedoeld het omzetten van zwartdruk in braille, gesproken, grote letter of digitale vorm.
2. het ondersteunen van het landelijk werkende Loket aangepast-lezen dat de collectievorming en het klantencontact uitvoert en ook een taak heeft in het informeren en voorlichten van bibliotheken.
3. het geven van startsubsidies aan PSO's en basisbibliotheken om een dienstverlening voor leesgehandicapten of de ondersteuning ervan op te zetten. Er wordt daarbij van uitgegaan dat zowel de PSO's als de basisbibliotheken daarna een blijvende dienstverlening opzetten, met andere woorden dat dit na het eerste jaar wordt opgenomen in de reguliere dienstverlening. Is dit zo? Heeft dit zo uitgedakt? Of is dit een toch wat optimistische en (te) makkelijke gedachte geweest?

*Netwerkmodel vanaf 2007*

Voor ik die vraag beantwoord even terug naar het model waar we in 2007 mee zijn begonnen: een netwerkmodel goedgekeurd door de VOB-ledenvergadering en onze subsidiënt.

Het netwerkmodel in het kort:

Duidelijke taken voor iedere laag. De OB zoekt de klant op, maakt hem wegwijs in de dienstverlening (materialen en middelen) en verwijst hem zo nodig door naar de landelijke dienstverlening, het Loket aangepast-lezen.

De PSO heeft een consultant in dienst, regelt regionaal overleg, doet aan deskundigheidsbevordering van het personeel en bouwt een achtergrondcollectie op.

De landelijke dienstverlening in de vorm van het Loket aangepast-lezen en de productiebedrijven.

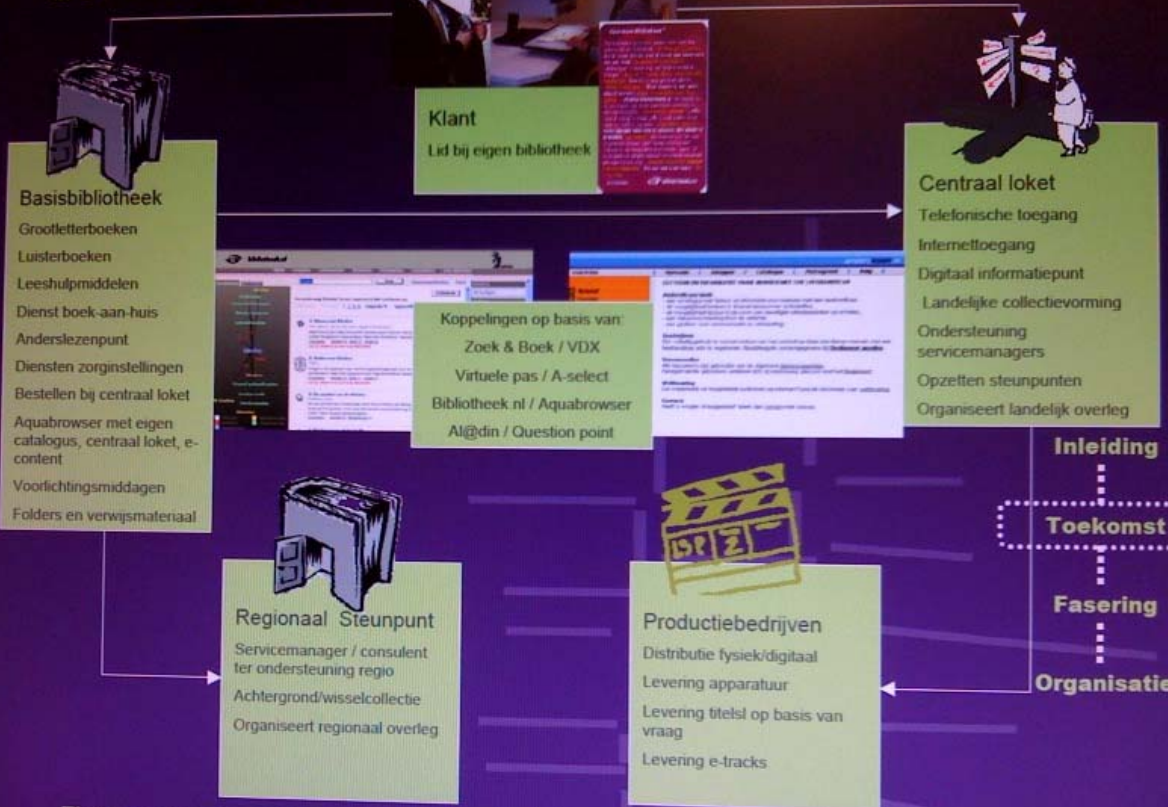
Dit is het model wat we vanaf 2007 gepropageerd hebben.

# Servicemodel



Zicht op samenwerking – plan van aanpak 2006

# Servicemodel



Zicht op samenwerking – plan van aanpak 2006

### *Resultaten van dit netwerkbeleid*

Wat zijn de uitkomsten van dit beleid van de afgelopen drieënhalve jaar? Ik wil me hierbij richten op het plaatselijk en regionaal niveau. Het landelijk niveau wordt rechtstreeks door het SIOB aangestuurd en verloopt volgens vaste jaarlijkse afspraken en plannen.

In de afgelopen jaren zijn er 102 aanvragen van basisbibliotheken gehonoreerd voor 507 vestigingen.

*Totaal 507 vestigingen op een totaal van c.1050 vestigingen, dus ongeveer de helft.* ( Ik had graag de spreiding over het gehele land willen laten zien via een plattegrond van Nederland, maar dit was technisch nog niet mogelijk, men werkt er aan bij Bibliotheek.nl)

Gemiddeld 125 vestigingen per jaar kunnen we honoreren met de beschikbare middelen. In dit tempo hebben we nog vier jaar nodig om het gehele land bereikt te hebben.

Wat hebben de bibliotheken over het algemeen gedaan met deze middelen:

- hun collecties vergroot van grote letterboeken en daisy-roms
- leeshulpmiddelen aangekocht zoals daisyspelers, leesloepen etc., vergrotings- en spraaksoftware aangeschaft.
- Hun medewerkers laten scholen
- Folders geplaatst en een publiciteit verricht.

De bibliotheken sturen na een jaar een evaluatie, waarin ze aangeven wat ze voor de middelen gedaan hebben. Er is echter nog geen systematisch onderzoek gedaan naar de effecten op lange termijn.

Maar ik verwacht, en dit beeld is door gesprekken her en der wel bevestigd, dat de meeste van deze bibliotheken de service gewoon blijvend aanbieden.

Waarbij het wel helpt als de plaatselijke activiteiten worden ondersteund door provinciale activiteiten die de zaak op scherp houden.

Zijn de PSO's die met name in 2007 en masse subsidie aanvroegen voor het opzetten van een regionale /provinciale steunfunctie hier ook mee doorgegaan na het eerste jaar? (Brabant, Friesland, Groningen, Drenthe, Flevoland, Gelderland, Overijssel, Noord-Holland en Zuid-Holland)

De provincies richtten zich meestal ( met uitzondering van Brabant) in hun aanvragen op het beschreven netwerkmodel. Alle provincies gingen scholing verzorgen en/of aanbieden, plannen schrijven en bibliotheken in hun werkgebied ondersteunen. De manier waarop ze dit deden kende wel enige nuance. Ook werden niet alle werkzaamheden overal opgepakt. Waar de één achtergrondcollecties uitbreidde of opzette opende de ander een provinciale showroom van middelen en materialen. De één legt meer nadruk op het begeleiden van openbare bibliotheken in de initiële inrichtingsfase, de andere PSO heeft een permanente consulent. Overleg werd gefaciliteerd en men verrichtte coördinerende en ondersteunende taken op het gebied van marketing en PR.

Hoe staan de zaken nu? Tja, zeer verschillend moet ik constateren. De meeste PSO's zijn erin geslaagd om een ondersteuning in stand te houden op dit onderwerp, al is dat is een aantal gevallen niet meer zo intens als eerst. Er zijn er echter ook die er helemaal mee zijn opgehouden.

Ik heb een aantal voorzichtige conclusies kunnen destilleren uit de evaluaties en ook uit gesprekken die ik met de deskundigen op dit onderwerp van verschillende PSO's heb gehad:

- De extra subsidies hebben het onderwerp op de kaart gezet en het een extra impuls gegeven.
- De aanstaande vergrijzing dwingt de bibliotheken een ouderenbeleid te ontwikkelen. Niet dat dit synoniem is met aangepast lezen beleid, maar het raakt eraan. Visieontwikkeling is sowieso erg belangrijk, met name naar overheden
- Promotie is en blijft zeer belangrijk zowel bij het bibliotheekpersoneel als bij de potentiële klant. Het is niet voldoende een Anders Lezen Punt in te richten en af te wachten tot de mensen komen. Deze doelgroep heeft vaak niets te zoeken in de bibliotheek en weet gewoon niet wat er allemaal is.
- Het lijkt erop dat in de meeste gevallen de spreiding beter is in provincies waar ook op provinciaal aandacht wordt besteed aan het onderwerp en ik zou er dan ook voor willen pleiten dat aan de PSO een permanente rol wordt toegekend. In zoverre is het model uit 2007 nog steeds valide.

### *Nieuwe SIOB-plannen*

In uw stukken bevinden zich ook de nieuwe meerjaren SIOB-plannen voor het onderdeel aangepast lezen.

Het hoofddoel is het vergroten van de participatie van leesgehandicapten aan de samenleving en het onder bereik van een bredere doelgroep brengen van de producten voor leesgehandicapten.

Dit beleid is uitgewerkt in diverse projecten. Voor u is met name van belang het project *Bereik vergroten*. Waarin er plannen ontvouwd worden voor nadere uitrol naar en samenwerking met openbare bibliotheken. We streven naar een volledige dekking van het gehele land, in elke basisbibliotheek in Nederland dienstverlening aangepast lezen. Dit kunnen we natuurlijk niet alleen bereiken. Daar hebben we de hulp van de Provinciale Service Organisaties zeker bij nodig.

Op elke manieren kan die ondersteuning het beste worden gewaarborgd?

### *Hoe kunnen we deelname van de PSO's borgen?*

#### *Enige suggesties voor de discussie*

**Optie 1** de PSO-ondersteuningsfunctie voor aangepast lezen gaat naar 1 PSO die dit voor het gehele land regelt. Wat heeft dit voor gevolgen voor de taken van het Loket aangepast-lezen die ook werkzaamheden verricht zoals het aanbieden van scholing/informatie etc.? En kan deze ene PSO alle nu uitgevoerde provinciale taken overnemen?

**Optie 2** uitbreiding van de certificering van de basisbibliotheken en PSO's met voorwaarden voor aangepast lezen. IK heb me laten vertellen dat in Overijssel de dienstverlening aangepast lezen nu deel uitmaakt van het zogenaamde winkelconcept; dit betekent dat de dienstverlening is beschreven en voorgeschreven. Dit is mijns inziens een goede zaak!

Indien de certificeringsnormen worden aangevuld in deze richting, op welke aspecten moet je dan letten? Herman Heemskerk heeft voor het SIOB onlangs een onderzoek gedaan over dit onderwerp en waardevolle suggesties ter verbetering

geformuleerd. Bij de evaluatie van de eerste ronde van de certificering van de bibliotheken bleek namelijk dat veel bibliotheken niet aan de eis voldoen m.b.t. de toegankelijkheid van voorzieningen voor mensen met een visuele handicap.

[www.Bibliotheekcertificaat.nl](http://www.Bibliotheekcertificaat.nl)

We moeten streven naar acceptatie en een blijvende vorm van deze dienstverlening.

-----